

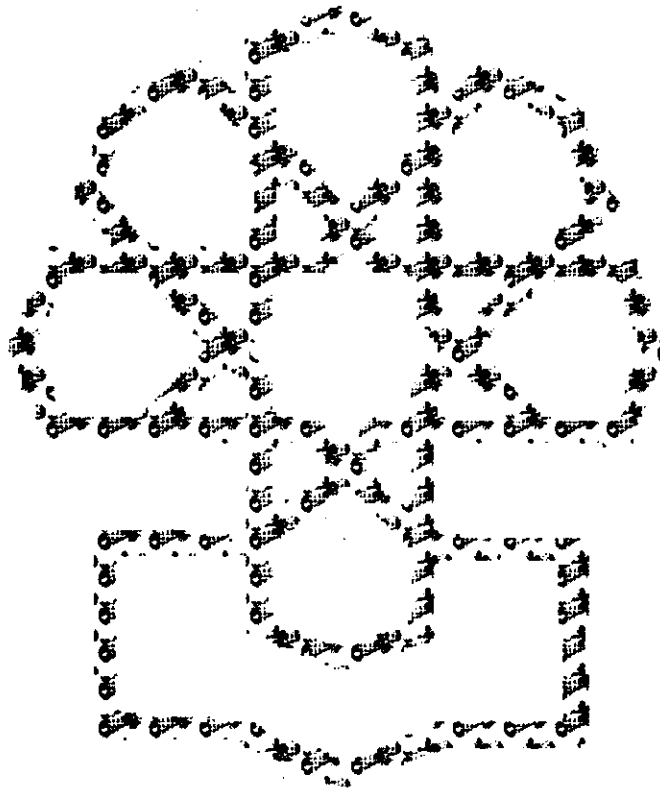
۱۵۰۴

۲۹۰۸

تصویری از بودجه عمومی دولت و بودجه شرکت‌های دولتی در سال ۷۷

درباره لایحه بودجه ۷۷ - شماره (۹)

کتابخانه
۷۷۰۵۲
۱۳۷۶

معاونت پژوهشی
آذر ۱۳۷۶

کار: دفتر بررسی‌های اقتصادی

کد گزارش: ۱۶۰۲۹۰۸

بسمه تعالی

تصویری از بودجه عمومی دولت و بودجه شرکت‌های دولتی در سال ۷۷
دربارۀ لایحه بودجه ۷۷ - شماره (۹)

کد گزارش: ۱۶۰۲۹۰۸

۱- بودجه کل کشور

بودجه کل کشور در سال ۱۳۷۷ از سه بخش بودجه عمومی دولت، بودجه شرکت‌های دولتی و بانک‌ها و بالاخره بودجه مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت تشکیل گردیده است که سهم هر یک از آنها در بودجه کل کشور به شرح زیر است:

سهم		میزان (میلیارد ریال)	
۱۳۷۶ (درصد)	۱۳۷۷ (درصد)		
۴۳/۱۹	۴۰/۱۷	۹۳۸۶۷	۱- بودجه عمومی دولت
۶۲/۹	۶۴/۳۷	۱۵۰۴۲۵	۲- بودجه شرکت‌های دولتی و بانک‌ها
	۱/۴۰	۳۲۶۶	۳- بودجه مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
٪۱۰۶	٪۱۰۵/۹۳	۲۴۷۵۵۸	جمع کل
۶	۵/۹۳	۱۳۸۵۹	کسرمی شود: اقلامی که دوباره منظور شده‌اند
۱۰۰	۱۰۰	۲۳۳۶۹۹	بودجه کل کشور

مقایسه ترکیب بودجه کل کشور در سال ۱۳۷۷ با بودجه مصوب سال ۱۳۷۶ حاکی از کاهش سهم بودجه عمومی دولت از ۴۳/۱۹ درصد به ۴۰/۱۷ درصد و افزایش سهم بودجه شرکت‌های دولتی و بودجه مؤسسات انتفاعی از ۶۲/۹ درصد به ۶۵/۷۷ درصد می‌باشد. سهم اقلامی که دوباره منظور شده‌اند (پرداخت‌هایی که از طریق بودجه عمومی دولت به عنوان کمک زیان - جاری و سرمایه گذاری دولت در طرح‌های عمرانی به شرکت‌های دولتی پرداخت می‌شود) تقریباً ثابت باقی مانده است.

مقایسه ارقام بودجه کل کشور در سال‌های ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ حاکی از آن است که گرچه بودجه عمومی دولت را به لحاظ ۱۵/۳ درصد افزایش از رقم ۸۱/۴۶ هزار میلیارد ریال به ۹۳/۸۶ هزار میلیارد ریال - آن هم با توجه به رقم تورم در سال ۱۳۷۶ که در همین حدود برآورد می‌شود - می‌توان یک بودجه غیرانبساطی دانست، اما در مورد بودجه شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته دولت با ۲۹/۵ درصد افزایش در بودجه آنها مواجه هستیم که بودجه آنها را از ۱۱۸/۶ هزار میلیارد ریال به ۱۵۳/۶ هزار میلیارد ریال رسانده است. این امر باعث گردیده تا سهم این شرکت‌ها در تولید ناخالص داخلی و در بودجه کل کشور افزایش یابد که این امر به هیچ وجه با مردمی کردن اقتصاد و کاستن از تصدی غیر ضروری دولت در امور اقتصادی هم جهت نمی‌باشد.

درصد رشد	۱۳۷۷ (هزار میلیارد)	۱۳۷۶ (هزار میلیارد)	
۱۵/۲	۹۳/۹	۸۱/۵	بودجه عمومی دولت
۲۹/۶	۱۵۳/۷	۱۱۸/۶	بودجه شرکت‌ها و مؤسسات انتفاعی
۲۳/۹	۲۳۳/۷	۱۸۸/۶	بودجه کل کشور

۲- بودجه عمومی دولت

الف- درآمدها

درآمدهای عمومی دولت در سال ۱۳۷۷ معادل ۸۴/۶۷ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی گردیده که این رقم ۹۰/۸ درصد از کل درآمدهای دولت را تشکیل می‌دهد. درآمدهای اختصاصی دولت معادل ۸/۶۲ هزار میلیارد ریال یا ۹/۲ درصد کل درآمدهای دولت می‌باشد. در سال ۱۳۷۶ این ارقام به ترتیب ۹۲/۱ درصد و ۷/۹ درصد از کل درآمدهای دولت را تشکیل می‌دادند.

عمده‌ترین اقلام در درآمدهای عمومی دولت به ترتیب عبارت‌اند از: نفت، مالیات‌ها، سایر درآمدها و درآمد حاصل از فروش ارز. در بودجه سال ۱۳۷۷ درآمد حاصل از نفت رقم ۳۰/۸۳ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی گردیده که اندکی کمتر از رقم مصوب ۳۱ هزار میلیارد در سال ۱۳۷۶ است و از آنجا که رقم ۳۱ هزار میلیارد ریال در سال جاری به احتمال زیاد تحقق نخواهد یافت، عدم افزایش آن در بودجه سال ۱۳۷۷ حاکی از واقع‌بینی بیشتر در تنظیم بودجه می‌باشد. اما به دلیل تعیین قیمت ۱۷/۵ دلار برای هر بشکه و محدودیت‌های تولید نفت، این درآمد به احتمال زیاد محقق نخواهد شد. این امر باعث گردیده تا سهم نفت در درآمدهای دولت از ۳۸/۱ درصد در بودجه سال ۱۳۷۶ به حدود ۳۳ درصد در سال جاری کاهش یابد. البته سهم درآمد حاصل از فروش ارز از ۱۰/۶ درصد به بیش از ۱۲/۶ درصد افزایش یافته که این درآمد خود تابع درآمدهای ارزی حاصل از فروش نفت است. لکن، حتی با لحاظ کردن این مطلب نیز اتکالی درآمدهای دولت به نفت کاهش یافته است.

نکته مثبت دیگری که در جدول زیر به چشم می‌خورد افزایش تدریجی سهم مالیات‌ها در درآمدهای دولت است که از ۲۳/۴ درصد به ۲۴/۴ درصد رسیده است. سهم سایر درآمدها (درآمدهای حاصل از فروش کالاها و خدمات، انحصارات و مالکیت دولت و حق بیمه و کمک‌های دریافتی) نیز با اندکی افزایش از ۱۹/۹ درصد مصوب سال ۱۳۷۶ به ۲۰/۶ درصد رسیده است. در میان اقلام عمده درآمدی دولت بیشترین رشد در درآمد حاصل از فروش ارز به چشم می‌خورد که این امر می‌تواند ناشی از فروش بیشتر ارز و یا فروش مقدار معینی ارز به قیمت بالاتر باشد که با عنایت به میزان تولید و قیمت‌های جهانی نفت، احتمالاً حالت دوم به حقیقت نزدیک‌تر خواهد بود. یعنی، نرخ مؤثر ارز افزایش خواهد یافت. درآمدهای اختصاصی دولت نیز با ۳۴/۷ درصد افزایش روبه‌رو خواهند بود. کم‌ترین میزان رشد با ۶/۷- درصد به نفت تعلق دارد. برای درآمدهای مالیاتی ۱۹/۶ درصد رشد پیش‌بینی شده است که این امر با در نظر گرفتن نرخ تورم و رشد تولید در سال جاری و سال آینده، قابل تحقق به نظر می‌رسد.

جدول ۱- ترکیب مقداری و سهمی درآمدهای دولت و رشد ارقام درآمدها
هزار میلیارد ریال

رشد (درصد)	مصوب ۱۳۷۶	لابجه ۱۳۷۷	
۱۳/۱	۷۴/۸۱ (۹۲/۱)	۸۴/۶۶ (۹۰/۷)	درآمدهای عمومی
۱۹/۶	۱۹/۰۲ (۲۳/۴)	۲۲/۷۵ (۲۴/۳۸)	مالیات ها
-۰/۷	۳۱ (۳۸/۱)	۳۰/۸ (۳۳)	نفت
۳۷/۱	۸/۶۲ (۱۰/۶)	۱۱/۸۲ (۱۲/۶۷)	درآمد فروش ارز
۱۹/۱	۱۶/۱۶ (۱۹/۹)	۱۹/۲۶ (۲۰/۶)	سایر
۳۴/۷	۶/۳۹ (۷/۸)	۸/۶۱ (۹/۲)	درآمدهای اختصاصی
۱۴/۸	۸۱/۲۱ (۱۰۰)	۹۳/۲۸ (۱۰۰)	جمع کل درآمدها

۱- اعداد داخل پرانتز معرف درصدها می باشند

در میان اقلام تشکیل دهنده درآمدهای دولت، ارقام پیشنهادی دولت برای بودجه سال ۱۳۷۷ در زمینه مالیات بر مصرف و فروش، سایر درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت، اصل و بهره وام ها و سود حاصل از سرمایه گذاری کمتر از نیمی از رقم مصوب سال ۱۳۷۶ هستند. در مقابل، مالیات بر درآمد نزدیک به ۱۱۰ درصد و مالیات بر شرکت ها نزدیک به ۶۰ درصد نسبت به بودجه سال ۱۳۷۶ افزایش نشان می دهند. از آنجا که شرایط اقتصادی کشور چنین افزایش هایی را قابل توجیه نمی سازد، این ارقام تنها در صورتی قابل تحقق خواهند بود که کارایی سیستم مالیاتی در شناسایی مؤدیان و اخذ مالیات حقه از آنها افزایش یابد.

در بودجه سال ۱۳۷۷ رقم مالیات بر واردات نیز با حدود ۲۰ درصد افزایش مواجه است که با عنایت به عدم تحقق این درآمدها در سال جاری به نظر می رسد رسیدن به رقم ۶۴۰۰ میلیارد ریال تنها با افزایش نرخ حقوق گمرکی و سود بازرگانی امکان پذیر باشد زیرا با توجه به درآمدهای ارزی به نظر نمی رسد واردات افزایش قابل ملاحظه ای داشته باشد.

ب- هزینه ها

از ۸۵/۲۵ هزار میلیارد هزینه دولت از محل درآمدهای عمومی مبلغ ۳۰/۸۲ هزار میلیارد ریال (۳۶/۱۵ درصد) به اعتبارات عمرانی و ۵۴/۴۲ هزار میلیارد ریال (۶۳/۸۵ درصد) به هزینه های جاری اختصاص یافته است. این در حالی است که این ارقام در بودجه مصوب سال ۱۳۷۶ به ترتیب ۳۹/۹ درصد و ۶۰/۱ درصد بودند. به عبارت دیگر، سهم اعتبارات عمرانی در هزینه های دولت از محل درآمد عمومی کاهش یافته و به سطح سال ۱۳۷۵ رسیده است.

از جمع کل پرداخت های دولت، بیش از ۹۰/۸ درصد از محل درآمدهای عمومی و ۹/۲ درصد از محل درآمدهای اختصاصی تأمین شده است؛ این در حالی است که در بودجه مصوب سال ۱۳۷۶ این سهم ها به ترتیب ۹۲/۱ و ۷/۸ درصد بودند. در جدول ۲ آنچه بیش از همه جلب نظر می کند ثبات نسبی رقم اعتبارات

عمرانی است که با عنایت به نرخ تورم قابل ملاحظه‌ای که در سال آینده وجود خواهد داشت به مفهوم کاهش فعالیت‌های عمرانی در کشور خواهد بود. عمده‌ترین دلیل این امر را می‌توان عدم تحقق قابل توجه در پیش‌بینی عملکرد اعتبارات عمرانی سال ۱۳۷۶ دانست که دولت را وادار نموده تا افزایش اعتبارات عمرانی را به ۱/۵ درصد محدود نماید. از سوی دیگر، اعتبارات جاری با ۱۹ درصد افزایش مواجه است که عمدتاً صرف پرداخت حقوق و دستمزد کارکنان دولت و دیگر هزینه‌های جاری دولت خواهد شد.

جدول ۲- ترکیب مقداری و سهمی هزینه‌های دولت و رشد آنها
 هزار میلیارد ریال (درصد)

رشد	مصوب ۱۳۷۶	لایحه ۱۳۷۷	
۱۲/۰۸	۷۵/۰۶ (۹۲/۱۴)	۸۵/۲۵ (۹۰/۸۲)	از محل درآمدهای عمومی
۱/۵	۳۰/۳۵ (۳۷/۲)	۳۰/۸۲ (۳۲/۸)	اعتبارات عمرانی
	۱۹/۰۵ (۲۳/۳)	۱۹/۶۳ (۲۰/۹۱)	اعتبارات طرح‌های ملی
-۵/۱	۳/۷۲ (۴/۵)	۳/۵۳ (۳/۷)	اعتبارات طرح‌های استانی
-۱۰۰	۰/۲۱ (۰/۲۵)	-	تقویت بنیه دفاعی
۳/۹	۷/۳۶ (۹)	۷/۶۵ (۸/۱۵)	سایر
۱۹	۴۵/۷۱ (۵۶/۱)	۵۴/۴۲ (۵۷/۹)	اعتبارات جاری
۱۹/۴	۲۳/۱۹ (۵۳)	۵۱/۶۰ (۵۴/۹)	هزینه‌ها و سایر پرداخت‌ها
۲۱/۸	۹/۵۷ (۱۱/۷)	۱۱/۶۶ (۱۲/۴)	اعتبارات استان‌ها
۶۷۵	۰/۰۴ (۰/۰۴۹)	۰/۳۱ (۰/۳۳)	بازپرداخت وام‌های خارجی
۱۱/۱	۲/۵۱	۲/۷۹	تقویت بنیه دفاعی
-	(۳/۰۸)	(۲/۹)	کسر می‌شود: صرفه‌جویی
۳۴/۷	۶/۳۹ (۷/۸۴)	۸/۶۱ (۹/۱۷)	از محل درآمدهای اختصاصی
۱۵/۲	۸۱/۴۶	۹۳/۸۶	جمع کل پرداخت‌ها
-	(۱۰۰)	(۱۰۰)	

مقایسه اعتبارات بر حسب امور حاکی از آن است که امور عمومی و بازپرداخت وام‌ها و دیون با حدود ۲/۲ درصد افزایش نسبت به بودجه سال ۱۳۷۶ از کمترین رشد و کارمزد و سود تضمین شده وام‌ها یا ۳۱

درصد و امور دفاع ملی با حدود ۲۵/۴ درصد از بیشترین رشد اعتبارات برخوردار گردیده‌اند. نرخ رشد امور اجتماعی و هزینه‌های متفرقه نیز به ترتیب ۱۶/۲ و ۱۴/۲ درصد بوده است. بدین ترتیب، تأکید اصلی بودجه رابر امور دفاع ملی می‌توان قلمداد نمود.

جدول ۳- خلاصه اعتبارات بر حسب امور (میلیارد ریال)

درصد رشد	۱۳۷۶	۱۳۷۷	سال
			شرح
۲/۲	۶۲۴۸	۶۳۹۰	امور عمومی
۲۵/۴	۵۸۱۱	۷۲۸۹	امور دفاع ملی
۱۴/۲	۳۲۰۱۶	۳۶۵۷۲	امور اجتماعی
۱۶/۲	۱۸۰۵۱	۲۰۹۸۳	هزینه‌های متفرقه
۳۱	۴۷۷	۶۲۵	کارمزد و سود تضمینی وام‌ها
۲/۳	۳۰۵۶	۳۱۲۸	بازپرداخت وام‌ها و دیون